

Cyprus at the Crossroads

Geographical Perceptions and Representations
from the Fifteenth Century

Cyprus at the Crossroads

**Geographical Perceptions and Representations
from the Fifteenth Century**

Edited by Gilles Grivaud and George Tolias

2014

**Select Papers from the 1st International Conference
on the Greek World in Travel Accounts and Maps,
'Cyprus at the Crossroads of Travellers and Mapmakers
from the 15th to 20th Century'**

18-20 October 2012, Museum of Cycladic Art, Athens

Coordination:

Dimitris Stefanou

Text editing and proofreading:

Alexandra Pel
Evangelia Sofianou

Translation:

Geoffrey Cox (essays by J. Chatzipanagioti-Sangmeister, P. N. Doukellis, M. N. Michael and E. Gavriel, G. Tolias, E. Zachariadou)
Joe Cunningham (essays by P. Gautier Dalché, G. Grivaud)

Design and layout:

Dora Mitsonia

Printing:

Alta Grafico SA

Publisher:

AdVenture SA
10 Vas. Georgiou B' Ave, 10674, Athens, Greece
info@adventuresa.gr

ISBN: 978-960-87792-8-0

Copyright © 2014 Sylvia Ioannou Foundation

All rights reserved. No part of this publication may be reproduced, distributed or transmitted in any form or by any means, electronic or mechanical, including photocopying, recording, or by any information storage or retrieval system, without the prior written permission of the Sylvia Ioannou Foundation (www.sylviaioannoufoundation.org).

The content of each article is the sole expression and opinion of its author(s), and not necessarily that of the publisher. The illustrations in the book have been selected by the authors, who have secured the permissions for the images' reproduction.

Contents

List of Illustrations	9
Foreword	15
Sylvia Ioannou Foundation	
Introduction	17
Gilles Grivaud and George Tolias	
Humanists at Work	
Mapping Medieval Biblical Exegesis in the Reformation:	21
Putting Cyprus on the Map	
Catherine Delano-Smith	
The Image of Cyprus in a Late Medieval Illustrated Encyclopaedia of Geography, <i>Les merveilles du monde</i>	39
Chet Van Duzer	
A Humanist's Geographical Method: Cyprus According to Pietro Ranzano	55
Patrick Gautier Dalché	
Setting Cyprus in the World: Cyprus in Humanist Cosmography, c. 1460-1580	65
George Tolias	
Cyprus in the <i>Cihannüma</i> [Cosmography] of the Ottoman Geographer Kâtip Çelebi	85
Michalis N. Michael and Eftihios Gavriel	
Describing Strategies and Exploration	
The Silence of the Ottoman Cartographer Piri Reis on the Shrine of Hala Sultan at Larnaca	97
Elizabeth A. Zachariadou	
The Drawings, Plans and Models of Venetian Military Engineers on Cyprus	105
Gilles Grivaud	

Elijah of Pesaro's Description of Famagusta (1563) Benjamin Arbel	123
From Physical and Religious Geography to Monastic Landscapes: Vasili Grigorovits Barskij Panagiotis N. Doukellis	137
The Roads of Orality: Travellers and Networks on Eighteenth-century Cyprus Julia Chatzipanagioti-Sangmeister	151
 Taking Possession	
Eugen Oberhummer: A German Geographer and Classical Scholar Travelling on Cyprus in the Late Nineteenth Century Sabine Rogge	167
British Travellers' Perceptions of Cypriot Identities (1878-1960) Mary Roussou-Sinclair	197
British Visitors and Travellers to Cyprus at the End of the Nineteenth Century: Cultural Representations, Imaginaries and the Ideology of Imperialism Kyriakos Demetriou	209
Index	241
Conference Abstracts in Greek	253

List of Illustrations

pp. 21-37

p. 22, Fig. 1. Map of Cyprus as a marginal note to Acts of the Apostles, Chapter 27, Verse 4, in *La Saincte Bible*, Lyon: Sebastian Honorati, 1566, p. 100 (Nouveau Testament). British Library, London, C.23.e.10.

p. 22, Fig. 2. Map of the Eastern Mediterranean at the start of Acts of the Apostles, in Myles Coverdale's translation into English of the *New Testament*, London: Reyner [Reynolde] Wolfe, 1549. British Library, London, C.36.a.3.

p. 27, Fig. 3. Map of the desert encampment at Sinai for Numbers, Chapters 2-3, from Nicholas of Lyra, *Postilla litteralis super totam Bibliam* (1323-1332), manuscript, second half of the fourteenth century. Bibliothèque nationale de France, Paris, MS lat. 360, f. 78.

p. 31, Fig. 4. Map of the desert encampment at Sinai for Numbers, Chapters 2-3, from Nicholas of Lyra, *Postilla litteralis super totam Bibliam* (1323-1332), manuscript. Bibliothèque de Toulouse, Toulouse, MS 26.

p. 32, Fig. 5. Map of the desert encampment at Sinai for Numbers, Chapters 2-3, from Nicholas of Lyra, *Postilla litteralis super totam Bibliam* (1323-1332) in a printed Bible, Venice: Octavius Scotus, 1489, Vol. I. British Library, London, I.B. 22834.

p. 33, Fig. 6. The desert tabernacle, in *Biblia*, Paris: Robert Stephanus [Estienne],

1540, folio. British and Foreign Bible Society, Cambridge University Library, 6117.

p. 35, Fig. 7. Detail showing Peter Plancius' circular plan of the desert encampment for Numbers, Chapters 2-3, from a map of the Exodus in *Den Biblia*, Amsterdam: L. Jacobszoon, and Haarlem, G. Rooman, 1590. British Library, London, 3041.h.12.

p. 35, Fig. 8. Detail showing Peter Plancius' circular plan 'corrected' by Jan Evertssoon Cloppenburg [Cloppenborch] with the addition of a square plan on the enlarged version of his Exodus inserted in another Dutch edition of the Geneva text (Amsterdam 1604). Reproduced from the 1621 edition. British Library, London, 3037.ee.1.

pp. 39-54

p. 42, Fig. 1. Ethiopia, from *Les merveilles du monde*, manuscript, c. 1428. Bibliothèque nationale de France, Paris, MS fr. 1377-1379, f. 27r.

p. 45, Fig. 2. Cyprus, from *Les merveilles du monde*, manuscript, c. 1428. Bibliothèque nationale de France, Paris, MS fr. 1377-1379, f. 18r.

p. 45, Fig. 3. St Helena departing for Cyprus with the Cross of the Good Thief, from *Le secret de l'histoire naturelle contenant les merveilles et choses mémorables du monde*, manuscript, c. 1480. Bibliothèque nationale de France, Paris, MS fr. 22971, f. 13v.

Mapping Medieval Biblical Exegesis in the Reformation: Putting Cyprus on the Map

Catherine Delano-Smith

Institute of Historical Research, University of London

Cyprus is indeed at the crossroads for travellers. Whether they are heading to the Levant from Western Europe or returning thence, the island affords a welcome halt and source of fresh supplies. It has also long been a crossroads in surrogate travel. Medieval and early modern Christians, unable for whatever reason to undertake the physical journey to the Holy Land, were encouraged as they read their Bibles to meditate on the discomfort the apostle Paul, prisoner of the Romans, suffered as his ship was blown off-course around Cyprus on the way from the Holy Land to Rome (*Acts of the Apostles*, 27:4-5). From this starting point, the reader is invited in this essay to consider first some examples of the efforts medieval Christian scholars made to identify the deepest scriptural messages by engaging initially with the literal meaning of the Bible text, sometimes with the aid of maps and plans, before looking for deeper meanings in the text, and then to see what happened to these exegetical (and other) cartographical drawings at the hand of a middleman or editor, irrespective of authorial intention.

Two Maps of Cyprus

Probably the majority of regional maps showing the eastern basin of the Mediterranean Sea include Cyprus, but not many people would think of looking in a sixteenth-century printed Bible for a map specifically of the island. Yet, turn the pages of, for example, Sebastian Honorati's folio edition (Lyon 1566) of the New Testament. There, on page 100, is a small map relating to places mentioned in Chapter 27 of the *Acts of the Apostles* in connection with St Paul's voyage and the diversion from the direct route from Sidon to Myra in an attempt to catch a favourable wind (fig. 1). Honorati's map had originated in a still weightier publication, a polyglot New Testament – in which it is the sole illustration – edited from 1559 onwards by one of the most influential of the Protestant reformers, Theodore Beza, John Calvin's successor as chief pastor of the Geneva church. The unforgiving diagrammatic style of Beza's little map is entirely characteristic of maps for explanation and reminds us that the map's function was not to mimic geographical reality, but to ensure the reader would correctly understand the meaning of the textual description. The

Jesus, and that this cross, when it was installed in a church, remained miraculously suspended in mid-air. If a pilgrim tried to kiss the cross, it would remain still, but if anyone tried to touch it, it would move back and rise up so high that no one could reach it.¹⁸

The third religious marvel involves a particular tree that grows on Cyprus. It looks like an apple tree, and the apples are very bitter, but if one cuts them open, on each of the parts one finds written the name 'Jesus'. No matter how many parts one cuts the apple into, each will have the name on it.¹⁹ The author proceeds to tell of a pilgrim who went to Jerusalem, and the phrase 'Jesus my love' was always on his lips. He died on the Mount of Olives, his soul ascended to Heaven, and doctors found the words 'Jesus my love' written on his heart – not unlike the apples on Cyprus.

There is nothing negative in these three stories. The author says that the island was once inhabited by valiant men, with the implication that today the men on the island are not courageous, but this implication is not made explicit. We are told of the visit of St Helena to the island and the deposition there of important relics, without any implication that the island was unworthy of them, as Petrarch suggested with regard to the tomb of St Hilarion.

I turn now to the images of Cyprus in the three manuscripts. In the earliest manuscript, BnF, MS fr. 1377-1379, which was produced c. 1428, on the left (fig. 2) we see a corpse lying outside of the grave that has been prepared for it. We are to understand that the ground has rejected the body, a clear allusion to the condition of the island before St Helena brought the True Cross to Cyprus. Just to the right of the corpse, a man stands near an apple tree; he has cut one of the apples open and is examining the two halves. This of course is an illustration of the story about the apples that have the word 'Jesus' inside them. On the right is a church in which we see a cross suspended in the air, certainly the Cross of the Good Thief. We know this because the artist shows the cross as a *crux commissa*, or St Anthony's cross, that is, a cross that does not extend above the transverse beam. Precisely this type of cross was assigned to the two thieves in many medieval and Renaissance images of the

18. For a discussion of the Cross of the Good Thief, which was held in the Monastery of Stavrovouni (literally, 'the mountain of the cross'), see John Hackett, *A History of the Orthodox Church of Cyprus*, London: Methuen & Co., 1901, pp. 439-454.

19. In this case the creator of *Les merveilles du monde* has elaborated on what he found in Bersuire, for Bersuire says that the fruit showed the image of the crucifix, rather than the name 'Jesus'. See Bersuire, *R. P. Petri Berchorii Pictaviensis*, Vol. II, pp. 571-572, at p. 572: 'In Cypro intellexi esse arborem, cuius fructum seu pomum in quotunque partes incideris, semper in qualibet particula crucifixi imaginem videbis.' For a discussion of the history of the 'apple of Paradise' that displays the crucifix inside, see Henry Yule, *Hobson-Jobson*, London: J. Murray, 1903, p. 716, who cites William of Boldensele (c. 1335) as the earliest authority who puts forward the myth; Marjatta Wis, 'Fructus in quo Adam peccavit. Über frühe Bezeichnungen der Banane in Europa und insbesondere in Deutschland', *Neuphilologische Mitteilungen* 59 (1958), pp. 1-34, esp. pp. 19-22; and Wes Williams, 'Strange Fruit: The Culture of Pilgrimage from Mandeville to the Missionaries', *Forms of the 'Medieval' in the 'Renaissance': A Multidisciplinary Exploration of a Cultural Continuum*, ed. George Hugo, Charlottesville, VA: Rookwood Press, 2000, pp. 205-224.

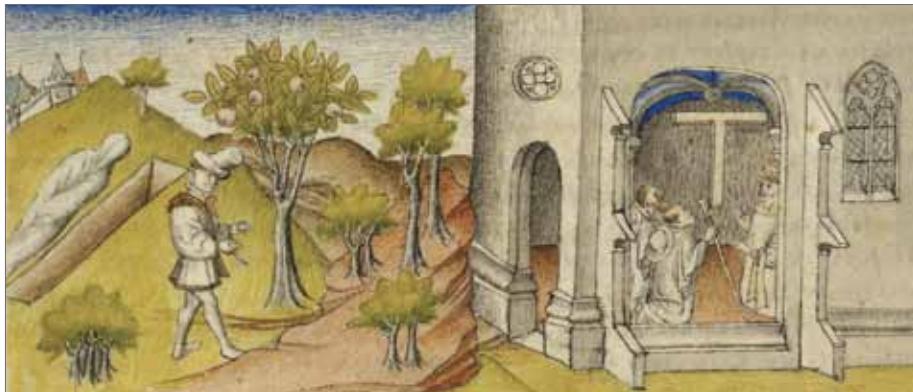

Fig. 2.

Cyprus, from *Les merveilles du monde*, Bibliothèque nationale de France, MS fr. 1377-1379, f. 18r, c. 1428. Courtesy of the Bibliothèque nationale de France, Paris.

Fig. 3.

St Helena departing for Cyprus with the Cross of the Good Thief, from *Le secret de l'histoire naturelle...*, Bibliothèque nationale de France, MS fr. 22971, f. 13v, c. 1480. Courtesy of the Bibliothèque nationale de France, Paris.

Η γεωγραφική μέθοδος ενός ουμανιστή. Η περιγραφή της Κύπρου από τον Pietro Ranzano

Patrick Gautier Dalché

Centre National de la Recherche Scientifique (Paris),
École Pratique des Hautes Études, Université Paris-Sorbonne

Ο δομινικανός μοναχός Pietro Ranzano, με καταγωγή από το Παλέρμο, κατείχε υψηλά αξιώματα στο Βασίλειο της Νάπολης. Συνέγραψε μια πολύτομη ιστορία του κόσμου (*Annales omniū temporum*) που μαρτυρούσε ένα έντονο ενδιαφέρον για τη γεωγραφία και μια προσωπική μέθοδο που τον οδήγησε να χρησιμοποιήσει όλες τις διαθέσιμες πηγές: αρχαίους συγγραφείς, σύγχρονες περιγραφές (περιλαμβανομένης και αυτής του Πίου Β'), αλλά και σύγχρονες προφορικές μαρτυρίες και ναυτικούς χάρτες. Ξεκινώντας από την περιγραφή του της Κύπρου, η ανακοίνωση εξετάζει τον τρόπο με τον οποίο ο Ranzano αντιμετώπιζε πηγές συχνά αντιφατικές, τις προσπάθειές του να συμπληρώσει τα αρχαία στοιχεία, προπάντων σε σχέση με τοπωνύμια, και τη θέση του στη γεωγραφική επιστημολογία της εποχής του.

Κοσμογραφήματα της Κύπρου

Γιώργος Τόλιας

Διευθυντής Ερευνών, INE / EIE, Αθήνα

Οι ανανεώσεις του κοσμογραφικού αφηγήματος, όσες προτάθηκαν από το δεύτερο ήμισυ του 15ου αιώνα έως τα τέλη του 16ου, εκφράζουν τις ουμανιστικές αντιλήψεις για την οικουμένη, κυρίως μέσα από τη νέα οργάνωση και το νέο περιεχόμενο των περιγραφών των τόπων που την απαρτίζουν. Τα ουμανιστικά κοσμογραφικά αφηγήματα καταθέτουν νέες προτάσεις για την περιφερειακή συγκρότηση της οικουμένης, προτάσεις στις οποίες συναντιούνται η έως τότε διαμορφωμένη γεωγραφική παράδοση, η ανάκτηση της αρχαίας κληρονομιάς και οι παρατηρήσεις των ταξιδιωτών. Παράλληλα, στα κοσμογραφικά αφηγήματα εκφράζονται οι νέες γεωπολιτικές εντάσεις και ισορροπίες της εποχής.

Η παρέμβαση αυτή εξετάζει τη συγκρότηση και τις λειτουργίες των περιγραφών της Κύπρου, όπως αυτές κατατίθενται στα ουμανιστικά κοσμογραφικά αφηγήματα. Στην καρδιά των εντάσεων στην ανατολική Μεσόγειο, και τη διαδοχή των κυριάρχων της (Λουζινιανοί, Βενετοί, Οθωμανοί), με την ειδική θέση που κατέχει ανάμεσα στις τρεις ηπείρους του «παλαιού κόσμου», τη διττή –ελληνική και λατινική– φυσιογνωμία της, καθώς και με τη συσσώρευση αρχαίων, μεσαιωνικών και νεώτερων περιγραφών, η Κύπρος αποτελεί καίρια εικονογράφηση των προκλήσεων και των αλλαγών που συντελούνται στην κοσμοαντίληψη και τη γεωγραφική παιδεία των χρόνων της πρώιμης νεωτερικότητας.

Η Κύπρος στην Κοσμογραφία (*Cihannüma*) του Οθωμανού γεωγράφου Kâtip Çelebi

Μιχάλης Ν. Μιχαήλ και Ευτύχιος Γαβριήλ
Πανεπιστήμιο Κύπρου

Μπορεί να λεχθεί πως η χαρτογραφία αρχίζει στους Οθωμανούς με τον Piri Reis, ο οποίος υπήρξε οθωμανός ναύαρχος ειδικευμένος στην ετοιμασία πορτολάνων της Μεσογείου. Στο έργο του *Kitâb-i Bahriye* [Βιβλίο των θαλασσών], το οποίο παρουσίασε το 1517 στον Σουλτάνο Σελίμ Α' (1512-1560), ο Piri Reis συμπεριέλαβε ένα αντίγραφο του Παγκόσμιου Χάρτη που ετοίμασε το 1498 ο Χριστόφορος Κολόμβος. Ο Kâtip Çelebi (1609-1657) είχε εργαστεί στον οθωμανικό στρατό και στην οικονομική υπηρεσία της αυτοκρατορίας. Είχε λάβει μέρος σε εκστρατείες, είχε καταγράψει τις εντυπώσεις του από τα μέρη στα οποία είχε βρεθεί και τις ενσωμάτωσε στα έργα του. Γνώριζε πολύ καλά την άρρηκτη σχέση ανάμεσα στη χαρτογραφία και τη γεωγραφία και θεωρούσε πως η πρόοδος που είχαν σημειώσει οι Οθωμανοί στον τομέα της χαρτογραφίας δεν ήταν ικανοποιητική. Π' αυτό θέλησε να γράψει μια παγκόσμια γεωγραφία χρησιμοποιώντας τις σύγχρονές του ευρωπαϊκές πηγές και έγινε έτοι ένας από τους πρώτους συγγραφείς που εμπλούτισαν την οθωμανική βιβλιογραφία με έργα γεωγραφίας που γράφτηκαν στη Δύση. Συγκρίνοντας τις πηγές της Ανατολής με τις πηγές της Δύσης, εντόπισε τα λάθη που είχαν οι πρώτες και, για να καλύψει αυτό το κενό, αποφάσισε να γράψει το *Cihannüma* [Κοσμογραφία], το οποίο θεωρείται ένα από τα σημαντικότερά του έργα. Το απόσπασμα του κειμένου του Kâtip Çelebi στο *Cihannüma* για την Κύπρο αρχίζει με την καταγραφή της ακριβούς τοποθεσίας και με την περιγραφή ορισμένων φυσικών χαρακτηριστικών του νησιού. Αναφέρεται επίσης στη διοικητική διαίρεση και στα προϊόντα της, καθώς και σε μνημεία ή άλλα μέρη που μπορεί να θεωρηθούν αξιοσημείωτα, παραθέτοντας επίσης μια σύντομη αναφορά στην ιστορία της νήσου.

Η σιωπή του Οθωμανού χαρτογράφου Piri Reis σχετικά με τον τάφο της Χαλά Σουλτάν στη Λάρνακα

Ελισάβετ Α. Ζαχαριάδου
Ινστιτούτο Μεσογειακών Σπουδών – ITE, Ρέθυμνο

Ο γνωστός Οθωμανός χαρτογράφος Piri Reis, που έδρασε γύρω στο 1520, μας άφησε μία αρκετά αναλυτική περιγραφή των ακτών της Κύπρου, που τότε ήταν κτήση της Βενετίας. Στα γραφόμενά του δεν γίνεται μνεία της Umm Hizam, που ήταν μάλιστα και συγγενής του Προφήτη Μωάμεθ. Η άγια αυτή γυναίκα πέθανε στην Κύπρο έχοντας ακολουθήσει τη στρατιά των Αράβων που αποπειράθηκαν να κατακτήσουν την Κύπρο το 647. Σήμερα ο τάφος της, γνωστός ως ο τάφος της Χαλά Σουλτάν, θεωρείται μεγάλο ισλαμικό προσκύνημα. Άλλα στα χρόνια του Piri Reis είχε παραμεληθεί και ξεχαστεί. Όταν όμως η Κύπρος έγινε Οθωμανικό έδαφος το 1571, δημιουργήθηκε ανάγκη να έχει τους δικούς της αγίους και τα δικά της προσκυνήματα και η Umm Hizam ανασύρθηκε από την ιστορία του παρελθόντος.

